४९. विषबाधांचे निवडक प्रकार : (अपघात व प्रथमोपचार)

विषारी पदार्थ गट	विषाचे नाव	घटनेचा प्रकार व कारणे	चिन्हे, लक्षणे, परिणाम	उपचार–प्रथमोपचार
प्राणिज विषे	सर्पविष	अपघात	नाग/मण्यार यांच्या बाबतीत मज्जासंस्थेवर परिणाम फुरसे/ घोणस याण्च्या बाबतीत रक्तसंस्थेवर परिणाम	चावलेल्या भागाची ओल्या फडक्याने पुसून स्वच्छता करावी. त्या अवयवाला इलॅस्टिक पट्टी बांधावी आणि काठी बांधून हालचाल थांबवावी आणि रुग्णालयात पाठवावे. **हे करू नये** : ब्लेडने कापून विष काढणे, आवळपट्टी बांधणे यामुळे दुष्परिणाम होतात
	विंचवाचे विष	अपघात	दंशाच्या जागी वेदना, लहान मुलास फुप्फुससूज (दम लागणे/काळेनिळे पडणे)	पोटॅशियम परमँगनेट + लिंबूरस लावणे किंवा तुरटी भाजून लावणे. दंशाच्या जागी लिग्नोकेन इंजेक्शन. डॉक्टरकडे पाठवा.
वनस्पतीजन्य विषे	अफू, जमालगोटा बी/ एरंड/कण्हेर मूळ	आत्महत्या, अपघात, घातपात,	खूप गुंगी, श्वास जडावणे, बेशुद्धी, जुलाब, उलट्या, शोष.	ताबडतोब रुग्णालयात पाठवा. जलसंजीवनी पाजत राहणे व ताबडतोब रुग्णालयात पाठवा.
	धोतरा (बी/फळ)	घातपात, मोहरीमध्ये भेसळ	तोंड कडू व कोरडे, पोटात जळजळ, गिळणे/बोलणे अवघड, त्वचा शुष्क, ताप, चक्कर, स्नायूंच्या स्वैर क्रिया, असंबद्ध पुटपुटणे, निरनिराळे भ्रम, झटके, बेशुद्धी, मृत्यू	दहा लिटर पाण्यात एक ग्रॅम पोटॅशियम परमँगनेट टाकून हे पाणी थोडेथोडे पाजून उलट्या करवणे. ताबडतोब डॉक्टरकडे पाठवा.
	अरगट (बाजरी–वरची बुरशी)	अपघाताने, जेवणातून	उलट्या, जुलाब, पोटात वेदना / कळा, चक्कर, झटके, बेशुद्धी, गर्भपात	डॉक्टरकडे पाठवा
सूक्ष्मजंतू निर्मित विष	अन्नविषबाधा (भात, मांस इ.) अपघाताने दूषित आचळाचे पूमिश्रित दूध.	अपघाताने, जेवणातून	पोटात दुखणे, उलट्या, जुलाब, शोष	जलसंजीवनी पाजा. रुग्णालयात पाठवा.
रॉकेल	रॉकेल	मुले चुकून पितात	क्वचित उलटी, श्वासाला विशिष्ट वास 'रासायनिक न्यूमोनिया' (दम लागणे)	रुग्णालयात पाठवा. उलटी करवू नका.
उंदीर, घूस यांचे विष	झिंक फॉस्फाईड आर्सेनिक	चुकून अथवा मुद्दाम अन्नात मिसळणे	तात्काळ घशात/पोटात जळजळ, उलट्या, रक्ताचे जुलाब, पायात पेटके	भरपूर पाणी पाजून उलटी होऊ द्या. रुग्णालयात पाठवा.
कीटकनाशके	ऑर्गनोफॉस्फरस व इतर	१) तोडावाटे घेणे, आत्महत्या व कधी घातपात २) फवारणी करताना	श्वासाला विशिष्ट वास, थकवा, घाम, पोटात दुखणे, उलटी, जुलाब, डोळ्यांची बाहुली बारीक होणे, स्नायू वळवळणे, थरकाप, झटके, बेशुद्धी, नाडीचे ठोके मंदावणे	१) मिठाचे पाणी पाजून उलटी होऊ द्या. २)अॅट्रोपीन इंजेक्शने देऊन रुग्णालयात पाठवा.